

Nannynu! kunskapsbank – Barns utveckling 6-12 månader

Denna kunskapsbank om barns utveckling genom åldrarna 0-9 år är till för våra barnvakter och kunder som vill ha mer information. Samtlig information är skrivna av experter på området, hämtade från olika webbplatser (se längst ned). Kunskapsnivån är på en grundläggande nivå. För mer djupgående kunskap rekommenderar vi våra barnvakter att ta kontakt med sin kontaktperson eller söka vidare i annan litteratur.

Barnets utveckling 6-12 månader

Barnet förstår alltmer och vill gärna själv försöka lösa konkreta problem. De flesta är mer sociala nu men kan ha en period med blyghet och rädsla för det obekanta. Språket utvecklas och en del barn säger sitt första ord. Många barn lär sig krypa och resa sig. En del tar sina första steg.

6-8 månader

Sinnen och känslor

I den här åldern förstår många barn att något kan finnas fast det inte syns. Om man i leken gömmer en leksak under en filt, kan barnet komma ihåg och visa var den ligger, kanske genom att lyfta på filten. Barnet försöker ofta lösa problem, till exempel hur det kan nå en bitring som ligger en bit bort. Med händer och mun lär sig barnet att saker är mjuka eller hårda, kalla eller varma, om de är blöta eller torra. Genom att som vuxen ta del och sätta ord på vad barnet upplever, uppmuntras barnet att fortsätta lära sig.

Oro för det främmande

En del barn kan vara lite blyga, ta tid på sig att vänja sig vid nya saker och känna oro för det som är främmande. Barnets nyfikenhet för omvärlden kan avta lite, men det brukar vara tillfälligt. Det är vanligt att barnet visar rädsla för det som är obekant och börjar gråta när människor som de inte känner kommer för nära. Barnet behöver få närma sig i sin egen takt. En del barn börjar sova oroligare. Då kan det hjälpa med rutiner, till exempel att nattningen är ungefär likadan varje kväll. Att barnet känner igen det som sker, kan göra att det känner sig tryggare. Barn kan vara lite klängiga i den här åldern. Det kan vara för att försäkra sig om föräldrarnas närvaro och uppmärksamhet innan det vågar ta nästa steg i sin utveckling. Som förälder eller annan närstående är man en viktig och trygg bas för barnet när det utforskar sin omvärld.

Många barn kan nu börja känna tröst av en nalle, snuttefilt eller något som påminner om den trygghet som föräldern vanligtvis står för.

Tips

- Göm dig en kort stund, titta fram igen och säg tittut! Barnet kan träna på att minnas något som är utom synhåll men strax dyker upp igen. Låt barnet titta på en liten leksak några

sekunder, göm den sedan under en tygbit och fråga var den är. Ta bort tyget och säg: "Här är den!" Efter ett tag kan barnet kanske själv hitta leksaken under tyget.

- Barn i den här åldern kan ofta flytta saker från plats till plats. Använd byggklossar med sorteringslåda. Låt barnet experimentera med att stoppa i och ta upp och uppleva att lådan blir full. Berätta vad barnet gör. Till exempel: "Nu lägger du i en röd kloss, nu plockar du upp en blå kloss."

Kommunikation

I den här åldern börjar många barn att

- jollra mer två- och trestavigt, till exempel ma-ma-ma eller ba-ba-ba
- försöka imitera det språk som talas runt barnet
- lyssna uppmärksamt när man talar
- reagera när det hör sitt eget namn
- förstå innebörden av ordet nej
- höra skillnad på frågor och påståenden
- använda rösten för att uttrycka glädje och ilska.

De flesta barn utvecklar nu förmågan till social kontakt. Genom att försöka förstå och tolka varandras uttryck lär sig barnet och den vuxne att kommunicera med varandra.

Barnet meddelar på sitt speciella sätt när det vill äta, sova eller leka. Barnet kan ropa istället för att skrika när det vill något.

I den här åldern börjar barnet också uppmärksamma andra barn. Man kan se att barn i samma ålder börjar le och krypa fram till varandra och kanske försöka ta varandras leksaker.

Tips

- Läs och titta i böcker med barnet. Det är bra med böcker som är bitvänliga och inte har för skarpa kanter.
- Rulla en boll mellan er. "Jag rullar till dig, nu är det din tur att rulla till mig."
- Berätta om det ni ser när ni är ute och går och hur det låter: "Titta där kommer en hund. Hur låter en hund? Vov vov"
- Prata och sjung gärna. Gör ramsor och fingerlekar som till exempel Imse Vimse spindel.
- Fråga gärna om tips på biblioteket om skivor eller böcker med sånger och ramsor. Man kan också leta själv på nätet.
- Gör en bok med inplastade bilder på barnet och personer i barnets närhet. Peka och titta i den tillsammans.

Rörelseförmåga

En del barn börjar förflytta sig i den här åldern. Till en början hasar barnet mest bakåt och snurrar runt på golvet. En del barn ålar, andra hasar med hjälp av armarna eller hasar framåt på rumpan med hjälp av ena benet. De flesta försöker stå på knä och händer, och lär sig så småningom att krypa. Många barn kan vara lite frustrerade under den här perioden när de håller på och tränar. Men de blir ofta lugnare när de väl har lärt sig.

Många barn lär sig nu att

- hålla saker i båda händerna samtidigt
- undersöka föremål på olika sätt genom att skaka, kasta och tappa dem
- hjälpa till när man klär av eller på, genom att sträcka fram armar och ben
- sitta utan stöd
- ta sig från sittande till krypställning
- hålla i ett skedskaft och ta mat med handen från tallriken. Barnet kan också sätta gränser genom att knipa ihop munnen och vända bort huvudet när det är mätt.

Munnen

Barnet behöver träna för att kunna lära sig att äta och dricka själv. För att kunna dricka ur mugg eller pipmugg med större hål behöver barnet kunna ta lagom stora klunkar. Barnet lär sig att trycka ner tungan så att det bildas en liten skål i munnen, annars rinner vätskan ut ur munnen igen.

I den här åldern brukar man kunna ge mat som innehåller små mjuka bitar. Många barn kan nu röra tungan i sidled och göra tuggörelser. Barnet kan också skydda svalget medvetet genom att sätta upp tungan eller att hosta som skydd om maten hamnar fel.

Tips

- Plocka fram grytor, lock, vispar och skedar som barnet kan ha som instrument. Vill man ha det mer stillsamt kan man använda plastburkar och plasthinkar.
- För att barnet ska kunna äta själv behövs lite träning. Man kan göra små smörgåsbitar och lägga framför barnet. Att plocka upp bitarna och föra dem till munnen är ett bra sätt att träna.
- Låt barnet få utrymme att röra sig. Det är viktigt för barnets kropps- och rumsuppfattning.
- Leksaker på hjul kan vara roliga att skjuta framför sig och krypa efter.
- Bollar är ofta roliga och lätta att plocka upp.
- Gör hemmet barnsäkert redan innan barnet börjat förflytta sig, till exempel genom att sätta petskydd i kontakter.

8-10 månader

Sinnen och känslor

I den här åldern kan barnet behöva tid för sig själv för att utforska och lösa konkreta problem. Det kan till exempel handla om att lära sig att öppna och stänga en lucka. Barnet lär sig att förstå hur saker och ting hänger ihop och bjuder också in den vuxne eller syskon att vara med i leken. Barnet lär sig bäst genom att få använda alla sina sinnen i vardagslivet tillsammans med människor som bryr sig om dem. Barnet kan öppna skåp och lådor för att se vad som gömmer sig där. Att suga på och bita i saker är också ett sätt att undersöka. Många barn kan nu stapla ett par klossar och småpratrar på sitt eget sätt med till exempel nallen eller dockan.

Barnet kan bli oroligt om man lämnar det och följer gärna efter när man försvinner utom synhåll. Om barnet har en trygg relation till en eller flera vuxna brukar separationsängslan och rädslan för det främmande bli mindre efterhand. Rädsla för det obekanta är en del av utvecklingen och en förutsättning för att barnet ska kunna vidga sina vyer i lagom takt. Mot slutet av den här perioden blir många barn mer utåtriktade och intresserade av omvärlden igen.

Minnet är väl utvecklat och barnet förväntar sig vissa saker under dygnet, till exempel rutiner för när det ska äta, byta blöja och sova.

I den här åldern är det vanligt att barn

- undersöker föremål på olika sätt genom att skaka, kasta och tappa dem
- föredrar vissa personer och vissa leksaker
- är lite blyga eller oroliga i närheten av främlingar
- sover oroligare och börjar drömma mer när de utforskar.
- uppskattar rutiner
- börjar använda saker på "rätt" sätt, till exempel trycka på telefonens knappar.

Tips

- Låt barnet undersöka vad som är lika och olika, hur saker känns, luktar, ser ut, smakar och låter.
- Barn brukar gilla att stapla klossar som de sedan kan riva.
- Det är roligt för barnet att själv kunna få saker att hända, som att trycka på knappar, ringa på en klocka eller öppna en dörr. Det får barnet att tänka i nya banor.
- Lek med telefonen. Börja med att säga hej, prata på lite och avsluta med hejdå. Räck över telefonen till barnet för vidare telefonsamtal.
- Även om barnet tycker att det är roligt att du är med och leker, kan det vara bra att låta det leka för sig själv en liten stund varje dag. Det utvecklar barnets självständighet och självkänsla.

Kommunikation

Barn i den här åldern brukar tycka om pekböcker med stora, färgglada bilder av föremål som de känner igen. Ordförståelsen blir allt bättre och barnet kan rikta uppmärksamheten på ett syskon eller nallen som man kallar vid namn. Om barnet börjar säga sina första ord är det bra att undvika att rätta barnet. Det kan hämma lusten att pröva nya ljud. Man kan istället bara upprepa orden som de egentligen ska låta. Det stimulerar barnet att lära sig.

I slutet av den här perioden kan många barn

- ha favoritljud som det ofta upprepar
- börja säga de första viktiga orden, som "titta"
- visa att det förstår många ord men kan inte uttala så många ord själv
- svara igenkännande på sånger man brukar sjunga tillsammans
- vara uthålliga och inte tappa intresset lika lätt som tidigare
- visa missnöje eller frustration genom att till exempel slänga saker i golvet eller grimasera
- använda enkla rörelser för att uttrycka sig, som att skaka på huvudet för att säga nej.

Tips

- Peka på bilderna i en bok och berätta vad saker heter och kanske hur de låter. Låt barnet tala till bilderna med gester, genom att peka eller bara titta.
- Berätta för ditt barn vad ni gör och vad ni ska göra under dagen: "Nu när du har ätit färdigt ska vi gå och byta blöja."
- Klapplekar och fingerlekar brukar vara populära, till exempel Baka, baka liten kaka eller Tumme tott, slicke pott, långe man, gulle brand, och lilla vicke vire.

Rörelseförmåga

Om barnet har lärt sig att förflytta sig framåt genom att till exempel krypa, kommer nästa utmaning – att ställa sig upp. Barnet kan försöka resa sig mot till exempel en möbel eller mot någons ben. Till en början kommer det kanske bara till knästående, men efterhand kan barnet ofta ställa sig helt upp. Sedan kan barnet försöka förflytta sig i sidled. Men säkrast och snabbast går det fortfarande att ta sig fram krypande eller hasande.

Så småningom kommer barnet på att man kan använda fötterna för att ta sig fram och lär sig att sätta den ena foten framför den andra. Armar och händer används för att hålla balansen. Många barn tränar också på att böja på knäna och sätta sig ned från stående. I början behövs något stadigt att hålla i. När barnet väl kan resa sig upp och stå, behöver man se till att möblerna inte kan välta eller att barnet inte kan få saker över sig, till exempel bordsdukar, lampor och datorer. Det kan också vara bra att sänka barnets sängbotten, så att det inte kan ramla ur sängen.

Från att tidigare har använt hela handen när det har tagit i någonting, används nu även tummen och pekfingeret. Det kallas för pincettgreppet. Barnet börjar också kunna plocka upp småsaker med fingrarna. Man kan tänka på att plocka undan, så att inte barnet får tag på något som kan fastna i halsen.

Många barn kan

- vilja äta själva och klarar att äta lite större bitar. Ärtor och majsborn kan till exempel vara bra för att träna pincettgreppet.
- måla på ett papper.
- ta upp och släppa en boll.

Munnen

Kanske har de första tänderna kommit nu. Barnet använder käkarna för att finfördela maten och provar tungan för att skapa nya, roliga ljud. Det brukar vara en bra tidpunkt att börja med lite större bitar i maten. De större bitarna kräver och stimulerar andra munrörelser och det bidrar i sin tur till en bättre utvecklad förmåga att tala tydligare. Barnet behöver både smaka och känna på maten. Man kan ge barnet en egen sked, samtidigt som man matar med en annan sked.

Tips

- De flesta barn gillar att busa. Jaga barnet genom att krypa efter det och låt barnet jaga dig.
- Rulla bollar till varandra.
- Låt barnet hjälpa till att packa upp paket, det är roligt med prasslande papper och snören.
- Lägg leksaker i lådor och uppmuntra barnet att öppna lådorna.
- Låt barnet på egen hand dricka ur både mugg och flaska. Välj en bra mugg som står stadigt och har två handtag.
- Låt barnet använda sked vid måltiderna, även om den mest används till att banka med.
- Vardagsprylar brukar vara de bästa leksakerna: lock, kastruller, vispar och plastflaskor. Riskorn som rasslar i en plastburk kan vara minst lika kul som en dyr leksak.
- Gör hemmet barnsäkert, till exempel genom att sätta tippskydd på spis och bokhyllor.

10-12 månader

Sinnen och känslor

Barn i den här åldern repeterar ofta vad de har lärt sig, det befäster kunskapen. Det kan till exempel handla om att stapla och bygga, plocka i och ur, och att passa ihop saker.

Barnet kan sitta länge och slå på en bultbräda eller skaka något som låter. På det sättet lär sig barnet förstå att något händer när man gör på ett visst sätt, att olika aktiviteter ger olika ljud.

Barnet blir allt skickligare på att använda sina händer. Det är roligt att hälla och tömma olika sorters innehåll ur burkar eller små hinkar. Händerna används också för att känna och uppleva saker. Sandlådor och fingerfärg brukar vara kul, att få ta och känna på den torra sanden eller den blöta geggamojan.

Hur olika saker förhåller sig till varandra blir mer intressant, till exempel att något är innanför, utanför, ovanför eller under något annat. Barn brukar tycka om att kasta saker omkring sig. Genom att se hur sakerna hamnar på golvet lär sig barnet uppfatta perspektiv.

Barnet kan alltmer dela känslotillstånd med andra, påverkas av den vuxnes reaktioner och göra dem till sina egna. Barnet kanske ramlar utan att det gör ont. Men om föräldern ser orolig eller ledsen ut, får barnet signaler om att det faktiskt gör ont, vilket kan få barnet att börja gråta.

Kan själv

Nu börjar barnets egen vilja märkas allt tydligare. Barnet vill kunna själv och kanske protesterar när föräldern försöker hjälpa till. Barnet kan känna stolthet över sig själv och sin förmåga att prestera olika saker. Som vuxen är det bra att uppmuntra barnets försök att klara av saker själv, även om det kanske tar lång tid eller blir lite fel.

Många barn tycker om härmningslekar och turtagande lekar, att omväxlande ge och ta. Barnet upprepar gärna, undersöker om och om igen med händer och mun, skakar på och kastar saker. Det som för den vuxne är en rutinsak, är för barnet en ny möjlighet att lära sig något. Många barn blir nu mer nyfikna och frimodiga. Rädslan för det främmande brukar klinga av.

Barnet märker att det kan påverka sin omvärld. När barnet ropar förväntar det sig att någon kommer och hjälper till.

Barn tycker ofta om att vara med och till exempel laga mat, dammsuga och prata i telefon.

Tips

- Låt barnet sitta i en säker gunga. Samtidigt som man gungar barnet kan man passa på att busa, prata eller sjunga lite. Berätta för barnet att det gungar upp och ner och fram och tillbaka.
- Bind fast ett rep på ett mjukdjur eller en leksak. Göm den under en stol så att bara repet syns. Fråga var djuret är. Visa hur man kan dra i repet så att djuret eller leksaken blir synlig igen.

- Låt barnet bada en docka. Visa dockans olika kroppsdelar och visa sedan samma kroppsdel på barnet.
- Låt barnet måla med fingerfärg. Använd en blandning av filmjolk och hushållsfärg. Sätt barnet naket på ett stadigt underlag, till exempel en badkarsmatta, och låt det pröva fingerfärgen. Spela gärna musik som barnet tycker om.
- Med fasta lägningsrutiner vet barnet vad som väntar. Det blir mindre svårt att övergå från lek till sömn. Man kan till exempel bada innan barnet ska läggas för natten, läsa en bok eller sjunga en sång, men vara lyhörd för vad som passar bäst för barnet.

Kommunikation

Det är väldigt individuellt när barn säger sina första riktiga ord. Dessutom kan ett och samma barns språkförmåga variera beroende på om barnet är trött eller piggt, om barnet känner sig tryggt och hur väl barnet känner samtalspartnern. Olika personer i barnets närhet har ofta olika uppfattning om vad barnet kan.

De flesta barn förstår mycket av det man säger och kan också säga enstaka ord. En ettåring brukar använda enstaka ord som betyder en hel mening. ”Pappa” kan betyda ”pappa, jag vill ha mat”. Många barn har egna ord och uttryck för olika saker.

Barnet använder sig av ljuden i kombination med gester och miner för att få andra att förstå. Det är inte alltid så lätt att förstå vad barnet menar, men det viktiga är att man bekräftar att barnet lyckas kommunicera. De dagliga rutinerna ger bra tillfällen till detta, till exempel när barnet vill ha mer mat på tallriken eller byta en full blöja.

Barnet börjar förstå att bilder föreställer något verkligt. När barnet pekar på en bild med en hund talar det om att det vet att bilden representerar en riktig hund. Små barn förstår foton först och därefter tecknade bilder.

När man läser eller berättar något kan barnet ha tålamod en kort stund åt gången. Man får försöka anpassa längden på berättelsen efter vad som verkar lagom för barnet.

I den här åldern är det vanligt att barn

- pekar på enkla föremål som till exempel en lampa eller en klocka
- försöker härma ord
- följer enkla uppmaningar
- säger nej, och vet vad det betyder. Förstärker ofta nej med att ruska på huvudet.
- vinkar hej då.

Tips

- Låt barnet hjälpa till i vardagen, till exempel genom att be det att hämta saker.
- Sjung sånger tillsammans, till exempel där barnet kan bidra med djurläten.
- Försök hitta på er egen sång eller ramsa. Använd enkla melodier som till exempel Imse vimse spindel.
- Läs enkla ramsor och låt barnet fylla i med ord som det kan:
 ”Bom, bom, bom, bom låter stora trumman.
 Tick, tack, tick, tack klockan slår.
 Dripp, dropp, dripp, dropp regnet faller sakta.
 Dunk, dunk, dunk, dunk hjärtat slår.”

- Fråga gärna på biblioteket om tips på skivor eller böcker med sånger och ramsor

Rörelseförmåga

Många barn kan sätta sig själva och gå med hjälp av att hålla någon i handen. Barn brukar nu ha ganska bra balans och kunna stå en kort stund utan stöd.

Enstaka barn börjar gå utan hjälp redan före ett års ålder. De flesta andra vill ha några månader till på sig. Att gå utan stöd är inte lätt. Barnet ska kunna balansera kroppen, lyfta ena foten och sätta ner den framför den andra. Samtidigt ska barnet flytta sin tyngd från den bakre foten till den främre.

I den här åldern kan många barn

- sitta stadigt i en barnstol
- sparka av sig skorna
- klättra upp och ner i soffor och på stolar.

Man behöver inte tänka så mycket på vad barnet kan eller inte kan. Det finns ingen mening med att försöka skynda på utvecklingen, barn är olika, även syskon emellan. En del barn är nöjda med att kunna krypa och vill hellre sitta och leka än att till exempel resa sig och träna på att gå.

När barnet vill börja klättra kan man visa hur det ska krypa bakåt nerför trappor, sängar och soffor. En vuxen behöver förstås vara med i början.

Munnen

Kanske har de första tänderna kommit nu. Barnet använder käkarna för att finfördela maten och provar tungan för att skapa nya, roliga ljud. Det brukar vara en bra tidpunkt att börja med lite större bitar i maten. Bitarna stimulerar munrörelserna och språkutvecklingen. Barnet behöver både smaka och känna. Man kan ge barnet en egen sked, samtidigt som man matar med en annan sked.

Tips

- Barn tycker ofta om att vaggas i takt med musik. De tränar balansen för att kunna ta det första steget och att gå själv.
- För att kunna lära sig gå på egen hand behöver barnet först träna genom att hålla en vuxens händer. En lära-gå-vagn med bra bromsfunktion kan också vara bra.
- Låt barnet gå på många olika underlag – gräsmatta, sand, asfalt och grus. Inomhus kan barnet få prova att gå på madrasser, kuddar och olika mattor.
- Det kan vara roligt med burkar och lådor som barnet kan fylla med innehåll och sedan tömma.
- När barnet äter kan det vilja mata dig också. Turas om att mata varandra.

Informationen ovan är hämtad från följande sidor

1177 Vårdguiden. (23 november 2010). Hämtad 27 februari 2015
från: <http://www.1177.se/Stockholm/Tema/Barn-och-foraldrar/Vaxa-och-utvecklas/Det-forsta-levnadsaret/Barnets-utveckling-6-12-manader/>

(c) Nannynu!